

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.727:(347.77: 993:267.1: 343.9)(477)

DOI 10.31558/2786-5835.2022.1.16

Палій Максим Валерійович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права

Донецького національного університету імені Василя Стуса

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ РЕЛІГІЙНОЮ ТВОРЧІСТЮ

Стаття присвячена кримінологічному аналізу актуальних проблем релігійної творчості в контексті запобігання злочинності.

Визначено різновиди релігійної творчості: внутрішня та зовнішня. Зазначається, що релігійна діяльність взагалі та релігійна творчість зокрема безпосередньо впливають на смислові, змістовні та емоційні процеси каяття, спокути, внутрішнього примирення, заспокоєння, переорієнтації зі злочинної на добродійну діяльність тощо. Доводиться, що релігійно вмотивовані творчі заходи можуть включати в себе і нерелігійні аспекти соціально-протестного, винахідницького, художнього та спортивного характеру. Наведено приклади відповідної творчості у запобіганні загальнокримінальній злочинності, злочинам у сфері господарської діяльності та військовим злочинам.

Зроблено аналіз державних програм з духовного відродження у місцях позбавлення волі та патронування релігійними організаціями осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Висвітлено результати контент-аналізу змісту релігійних проповідей у мережі Інтернет, зокрема що понад 40 % їх змісту несуть профілактичне навантаження проти злочинності, оскільки присвячені саморефлексії, самоідентифікації особистості, виправленню помилок, прощенню себе, ближнього, ворогів, усвідомленню любові Бога до людей та викоріненню на цьому тлі егоцентричних, корисливих та агресивних мотивів потенційної криміногенної поведінки. Окремо зазначається, що до 75 % волонтерів, які допомагали силам АТО у 2014 та 2015 роках і допомагають сьогодні, профілактуючи воєнну злочинність, є представниками різних релігійних конфесій, хоча і переважно не афішують своєї релігійної мотивації та приналежності під час такої діяльності.

Ключові слова: релігійна творчість, запобігання злочинності, соціальне служіння, релігійна діяльність, проповіді, релігійні об'єднання, капелани.

Постановка проблеми. У кримінології недержавними суб'єктами запобігання злочинності вже відносно тривалий час визнаються громадські та релігійні організації, профспілки, роботодавці, вищі навчальні заклади, заклади культури й мистецтва тощо. Проте до цього часу більшість дослідників, які у своїх роботах торкалися питань впливу релігії на злочинність, не розглядали релігійну творчість як складник запобігання злочинності. Водночас очевидно, що на свідомість і законослухняного громадянина, і людини, яка вчинила злочин, прямий вплив здійснює саме релігійна діяльність. Але відповідних досліджень цих процесів впливу сьогодні бракує, особливо у кримінологічній науці.

Актуальність теми дослідження. На відміну від інших недержавних заходів, зокрема спортивних, художньо-мистецьких та інших, які опосередковано

впливають на свідомість людини та мають запобіжний характер стосовно злочинності в цілому або певного її різновиду, релігійна діяльність взагалі та релігійна творчість зокрема безпосередньо впливають на смислові, змістовні та емоційні процеси каяття, спокути, внутрішнього примирення, заспокоєння, переорієнтації зі злочинної на добродійну діяльність тощо. До того ж релігійно вмотивовані творчі заходи можуть включати в себе і нерелігійні аспекти морального, соціально-протестного, винахідницького, художнього та спортивного характеру. Тому у наш час докорінних перетворень у державі та необхідності залучення позабюджетних джерел протидії злочинності релігійна діяльність взагалі та релігійна творчість зокрема набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних і зарубіжних учених, які свого часу вивчали окремі питання запобігання злочинності, зокрема роль релігійних організацій у цій діяльності, можна відзначити: Г. А. Аванесова, Ю. М. Антоняна, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, І. Г. Богатирьова, В. В. Голіну, Б. М. Головкіна, Н. В. Буруковську, Н. М. Градецьку, І. М. Даньшина, О. М. Джужу, А. І. Долгову, В. М. Дрьоміна, В. П. Ємельянова, А. Є. Жалінського, В. І. Женунтія, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, К. Є. Ігошева, Т. Л. Кальченко, О. М. Костенка, В. М. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнєцову, І. Г. Куца, О. О. Книженко, О. Г. Колба, Н. М. Крестовську, В. В. Лунєєва, І. М. Михайлову, Г. М. Міньковського, Г. Г. Мошака, Е. В. Расюка, О. Б. Сахарову, В. Я. Тація, А. П. Тузова, В. О. Тулякова, Л. О. Филипович, В. І. Шакуна, О. М. Яковлева, Н. В. Яницьку, А. О. Ярового, Д. В. Ягунова, І. С. Яковець, О. Б. Янчука та інших. Втім оцінка стану вітчизняної кримінологічної літератури дає підстави відзначити недостатність уваги з боку учених-кримінологів до дослідження проблем запобігання злочинності релігійними засобами.

Метою статті є здійснення кримінологічного аналізу актуальних проблем запобігання злочинності релігійною творчістю та формулювання пропозицій щодо її стимулювання у межах чинного законодавства.

Основний текст. У широкому розумінні релігійну творчість ми розуміємо як креативну діяльність у двох напрямках:

1. Обробку людською діяльністю предметів релігійної творчості – релігійних текстів, зображень, символів, думок та ідей (або змістовно-релігійну чи внутрішньо релігійну творчість). Зазначена обробка може полягати у оформленні, осмисленні та трансляції зазначених предметів релігійної творчості.

2. Релігійно вмотивовану нерелігійну загальну творчу діяльність (або творчу діяльність на релігійному ґрунті чи зовнішньо релігійну творчість).

На нашу думку, релігійна творчість у виконанні будь-якої людини так чи інакше запобігає злочинній діяльності самої такої людини і тих, хто сприймає її трансляцію, тобто передачу результатів чи процесів релігійної творчості.

Численні релігійні зображення, символи, пам'ятки, скульптури, ікони тощо несуть запобіжний потенціал, оскільки впливають на свідомість і публічно, і у релігійних місцях, храмах, місцях зібрань та масових акцій вірян тощо. У їх існуванні міститься статичний складник впливу на свідомість, який діяв до появи сучасних рекламних бігбордів та лайт-боксів і досі діє у подібний до останніх спосіб.

Особливого значення такий вплив набуває у місцях виправлення засуджених. Так, значний внесок у розвиток релігійної творчості зроблений Міністерством юстиції України із прийняттям Положення про програму диференційованого виховного впливу на засуджених «Духовне відродження».

Основними завданнями вказаної програми визначено зокрема:

- взаємодія установ з релігійними організаціями;
- задоволення релігійних потреб засуджених;
- розвиток корисної ініціативи та творчих здібностей засуджених;
- запобігання морально-психологічній деформації, пов'язаній з позбавленням волі [1].

У межах програми «Духовне відродження» засуджені мають можливість:

- брати участь у заходах релігійних організацій, які відвідують установу;
- відвідувати богослужіння та інші релігійні заходи, які проводять священнослужителі в установі;
- брати участь у заходах пізнавальної спрямованості, навчатись у школі духовної просвіти;
- здійснювати перегляд кіно-, відеофільмів та телевізійних передач, прослуховувати радіопередачі релігійного характеру;
- ознайомлюватися з релігійною пресою (передплачувати відповідні періодичні видання);
- відвідувати бібліотеку для читання духовної літератури;
- брати участь у заходах добровільного благоустрою культових приміщень та прилеглих до них територій;
- займатись художньо-прикладною та літературною творчістю тощо [2].

Найбільший запобіжний вплив мають загальновідомі продукти релігійної творчості, а точніше, її внутрішнього різновиду, як-от проповіді. Вони, по суті, є творчою обробкою релігійних текстів, думок та ідей. Так чи інакше, вони представлені у діяльності всіх конфесій сучасної України. До того ж сучасні можливості мережі Інтернет дають змогу транслювати онлайн, ретранслювати та переглядати у різний час численні проповіді представників різних конфесій, які були проголошені і на території, і поза межами України. Найбільш відомим в Україні порталом для перегляду проповідей представників різних конфесій є відомий портал «Інвікторі» [3].

За нашим дослідженням кожна з близько 5 тисяч проповідей, які щонеділі потрапляють у російсько та українсько-мовний контент Інтернету, набирає за рік в середньому 1 000–1 500 переглядів. Контент-аналіз змісту релігійних проповідей в мережі Інтернет дає змогу зробити висновок, що понад 40 % їх змісту несуть профілактичне навантаження проти злочинності, оскільки присвячені саморефлексії, самоідентифікації особистості, виправленню помилок, прощенню себе, ближнього, ворогів, усвідомленню любові Бога до людей та використанню на цьому тлі егоцентричних, корисливих та агресивних мотивів потенційної криміногенної поведінки.

Окремі проповіді несуть прямо профілактичний характер. Як приклад можна привести проповідь В. Судакова «Жертва насилія», яка, зі слів самого автора, була відповіддю у соцмережі «Фейсбук» на відомий допис «я не боюсь сказати», у якому жінки стали признаватися у насильстві стосовно них. Зазначена проповідь присвячена укріпленню інституту сім'ї, запобіганню насильству у родині, лікуванню душевних ран від насильства та запобіганню «зворотнім злочинам» – у відповідь на образливу поведінку та насильство [4].

Загалом у нас у країні понад 20 років активно працює Всеукраїнська рада Церков та релігійних організацій, у яку входить 19 найкрупніших релігійних об'єднань в Україні. Також існує близько 20 подібних міжконфесійних утворень у регіонах України, які співпрацюють із різними державними структурами у питаннях морального, патріотичного виховання, соціальної допомоги уразливим категоріям населення, благодійної, волонтерської та капеланської діяльності у різних сферах життя суспільства. Лише капеланів існує понад десять різновидів (крім загальновідомих військових та пенітенціарних капеланів, ще є медичні, муніципальні, капелани у силових структурах тощо).

Внутрішню релігійну творчість, на нашу думку, важливо відрізнити від зовнішньої релігійної творчості. Остання, як ми зазначали вище, має лише мотивацію, що пов'язана з релігією, але стосується нерелігійних заходів художньої, просвітницької та соціально-корисної творчості. Останнім часом помітно підвищилася зацікавленість релігійних організацій щодо питання про характер взаємин між церквою і суспільством. Віряни різних конфесій спільно виходять на акції проти гейпропаганди, корупції, абортів, пропагують здоровий спосіб життя та затверджують сімейні цінності, що несе в собі безумовний антикриміногенний потенціал.

Також релігійно вмотивовану нерелігійну загальну творчу діяльність можна представити творчими заходами – наприклад, акціями «Обридло» – марші та пікетування місць незаконного розповсюдження наркотичних засобів, які були присвячені боротьбі духовенства, вірян окремої конфесії та інших небайдужих громадян з наркозлочинністю та злочинністю на ґрунті наркоманії [5]; «Украї-

на без сиріт» та «Світ без сиріт» [6], які полягають в організації пастором церкви велопробігу в Україні та світі з метою привернення уваги до проблеми сиріт та усиновлення задля запобігання злочинності неповнолітніх; «Малюнок на фронт», який робили діти представників багатьох конфесій, адже багато з цих заходів були організовані релігійними організаціями і профілакували дезертирство та інші військові злочини.

Сприяло розвитку зовнішньої релігійної творчості в частині соціального служіння розпорядження Уряду № 740-р від 01.07.2009 року, яке набуло чинності з 1 січня 2010 року. Згідно з цим розпорядженням Кабінет Міністрів України затвердив план заходів щодо реалізації Концепції соціальної адаптації осіб, що відбули покарання у вигляді позбавлення волі, розрахованої до 2015 року, а потім був підготовлений проєкт розпорядження Уряду від 2017 року відповідно на 2018–2022 роки. У цій діяльності Уряд приділив значну роль громадським, релігійним і благодійним організаціям. Планувалося їх залучення до удосконалення відповідної нормативно-правової та методичної бази, соціального супроводу та соціального патронажу звільнених з місць позбавлення волі осіб, запобігання злочинності, Кабінет Міністрів тоді також доручив Міністерству праці та соціальної політики розробити до липня 2010 року за участі громадських, релігійних і благодійних організацій законопроект, спрямований на удосконалення соціального супроводу та соціального патронажу осіб, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі. Також планувалося за участю Церков та інших громадських інституцій підготувати зміни до підзаконних актів та провести аналіз законодавства іноземних держав щодо надання послуг звільненим з місць позбавлення волі особам, за результатами якого передбачалося вдосконалити моделі їх соціальної адаптації.

До того ж Уряд доручив Раді міністрів АР Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським держадміністраціям і Міністерству праці та соціальної політики сприяти на постійній основі громадським, релігійним і благодійним організаціям у провадженні діяльності, спрямованої на розв'язання проблем звільнених з місць позбавлення волі осіб, а також вивченню та подальшому застосуванню досвіду таких організацій. План реалізації Концепції у межах запобігання злочинності також передбачав участь релігійних та інших організацій у забезпеченні лікування колишніх ув'язнених від алкогольної і наркотичної залежності за направленням центрів соціальної адаптації та інших установ, що надають соціальні послуги звільненим із місць позбавлення волі особам, а також за зверненнями таких осіб.

Важливо також зазначити, що релігійні організації беруть участь у наданні соціальних послуг колишнім ув'язненим з наркотичною залежністю, що пройшли лікування, а також тим з них, що опинились у складних життєвих обста-

винах, з метою запобігання вживанню ними наркотичних засобів. Але регулювання та заохочення такої діяльності поки що не набуло належної регламентації. Кабмін тоді тільки передбачив, а не створив реально дієві механізми залучення волонтерів громадських, релігійних і благодійних організацій до роботи з надання соціальних послуг особам, що відбули покарання у вигляді позбавлення волі. Ситуація трохи покращилася з прийняттям Закону України «Про пробацію» та змін у кримінально-виконавчому законодавстві стосовно душепаштурської опіки ув'язнених та засуджених.

Із початком подій на Сході України соціальне служіння релігійних організацій набуло особливої актуальності. Згадуючи загальновідому діяльність військових капеланів та волонтерів від релігійних організацій, зазначимо, що згідно з нашими дослідженнями, до 75 % волонтерів, які допомагали силам АТО у важкі 2014 та 2015 роки і допомагають сьогодні, є представниками різних релігійних конфесій, хоча і переважно не афішують своєї релігійної мотивації та приналежності під час такої діяльності.

Водночас державні структури стали створювати програми з організації роботи із забезпечення соціальної адаптації демобілізованих осіб та вимушених переселенців, які найкраще працюють саме на регіональному рівні. В реалізації цих програм також беруть активну участь представники релігійних спільнот і також не афішують такого представництва. Але останнє не означає, що представники державних інститутів та науковці мають цього не помічати та не враховувати з метою покращення відповідної взаємодії та діяльності. Адже метою таких програм, як у них і зазначається, є підвищення рівня соціального захисту демобілізованих та/або внутрішньопереміщених осіб, членів їх сімей та родин, поліпшення ефективності взаємодії місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з регіональними громадськими (релігійні переважно не вказуються) організаціями та іншими юридичними особами у сфері підтримки демобілізованих та/або внутрішньопереміщених осіб та членів їх родин, створення у суспільстві атмосфери співчуття, підтримки та повноважного ставлення до цієї категорії громадян.

Проте про механізми залучення для досягнення такої мети релігійних організацій у зазначених програмах майже не йдеться навіть і мови. Це нам представляється наслідком хибного розуміння розробниками програм та чиновниками на місцях принципу відокремлення держави від Церкви, яке полягає у його розумінні, фактично, як принципу відсторонення держави від Церкви. Зокрема, представники різних релігійних організацій нашої країни нерідко чують від чиновників, посадових осіб та співробітників поліції, кримінально-виконавчої служби подібні слова: «Ви не можете робити ті чи інші дії, оскільки у нас держава відокремлена від Церкви та релігійних організацій».

З іншого боку, серед вірян різних конфесій поширене уявлення, що «Церква не від світу цього». Водночас Церква несе своє служіння саме у «світі», і мета діяльності держави повністю співпадає з метою діяльності Церкви у сфері соціального служіння. Зазначені хибні установки доцільно змінювати на всіх рівнях та використовуючи всі законні та можливі засоби, зокрема наукові публікації, конференції та «Круглі столи». Водночас важливо підкреслити, що саме на місцевому та регіональному рівнях відбувається найефективніша взаємодія між державними та релігійними інститутами у соціальному служінні, оскільки така взаємодія сприяє максимальному охопленню адресатів відповідної допомоги, а також долаються найнебезпечніші гальмівні процеси у вигляді чиновницького та бюрократично-корупційного перешкоджання зазначеній діяльності.

Також творчістю на релігійному ґрунті є один із найбільших християнських молодіжних фестивалів «Вітер На-Дії», який уже чотири рази збирав активну молодь із різних куточків України для того, щоб у межах Інтелектуального майданчика всі охочі (не тільки віряни певної конфесії) поспілкуватися з лідерами думки, цікавими та успішними людьми, подискутували на різні актуальні теми. У межах цього фестивалю діє театральномистецький майданчик, який став своєрідною платформою талантів. Тут найрізноманітніші театральні студії – аматори та професіонали, впродовж дня показуватимуть вистави на всі смаки. Духовний майданчик збирає тих, хто шукає глибинні змісти, хто прагне відкрити для себе сучасне християнство чи вдосконалитися у власній практиці. Діє також творчий майданчик – для тих, хто любить hand made, хто хоче навчитися чогось нового чи й сам повчити, і нарешті – спортивний майданчик [7]. Дискусії та обговорення стосуються питань освіти, виїзду і невиїзду за кордон, стартапів та інших актуальних і важливих тем. Однак вони обговорюються не лише з позиції успішності, але і з позиції цінності та віри, чим зокрема запобігали злочинам у сфері господарської діяльності та загальнокримінальним злочинам.

До того ж не можна не визнати зовнішньорелігійною творчістю суспільнополітичного, профілактичного та міжконфесійного характеру також звернення Ради єпископів Львова до Всеукраїнської ради церков, релігійних організацій та керівництва держави щодо згубного впливу грального бізнесу та заходи протидії йому, яке було розміщено на сайті Львівської міськради у 2018 році [8].

Висновки. Отже, релігійна творчість має значний і досі належно не оцінений вплив на запобігання злочинності загалом і її різновидів. Водночас така творчість не має державного фінансування та іншої підтримки. Поки що держава тільки не заважає цій діяльності, проте зважаючи на значний потенціал релігійної творчості у протидії злочинності, перспективами подальших досліджень слід вважати розроблення заходів стимулювання та розвитку релігійної творчості різних конфесій у напрямі протидії злочинності для забезпечення сталого

розвитку України. Доцільно підтримати ідею контрпропаганди злочинної діяльності, яка вже присутня у кримінологічній думці [9, с. 457], тільки розвинути цю ідею в контексті релігійної творчості. Сьогодні члени релігійних організацій співпрацюють із державними та суспільними структурами в соціальних програмах, водночас прагнуть досягти можливо більш високого статусу в суспільстві. Ми близько двадцяти років послідовно відстоюємо думку, що така природня змагальність релігійних організацій у добродійності є профілактикою злочинності та потребує відповідного моніторингу і заохочення з боку державних та громадських інституцій [10]. Реалізація «профілактичної» функції християнства можлива лише за умов будування державно-церковних взаємин на умовах відокремленості конфесій та заохочення (нагородження) їх представників державою за умов позитивної соціальної діяльності – благодійності, милосердя, конкретної антикримінальної діяльності тощо, які мали б законодавчо встановлені виміри та відповідні показники.

Список використаних джерел

1. Положення про програму диференційованого виховного впливу на засуджених «Духовне відродження»: наказ Міністерства юстиції України від 16 трав. 2016 р. № 1418/5; станом на 24 лист. 2018 р. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0730-16>
2. Пахомов І. В. Вплив релігійних організацій на процес ресоціалізації засуджених. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: зб. наук. праць / за ред. С. Д. Максименка; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2008. Т. X, ч. 2. С. 374–381. URL: <https://i-rc.org.ua/index.php/psychologia/498-pahomov-st4>
3. Invictory live URL: <http://www.invictory.com/live/> (дата звернення: 09.11.2022).
4. Судаков В. Жертва насилія. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kmw5JSW5sLI> (дата звернення: 05.11.2022).
5. Акція общественного протеста «Обрыдло». URL: <http://mokhnenko.org/programs/sick-to-death-news/373.html> (дата звернення: 06.11.2022).
6. Альянс «Україна без сиріт». URL: <https://emmanuel.tv/ukrayina-bez-sirit/> (дата звернення: 01.11.2022).
7. «Ми прагнемо зробити подію, яка надихне людей», – о. Ростислав Пендюк про фестиваль «Вітер На-Дії» URL: https://news.ugcc.ua/news/mi_pragmemo_zrobiti_pod%D1%96yu_yaka_nadihne_lyudey_o_rostislav_pendyuk_pro_festival_v%D1%96ter_nad%D1%96i_83424.html (дата звернення: 06.11.2022).
8. Рада Єпископів Львова звернулась до керівництва держави щодо згубного впливу грального бізнесу. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/religion/259431-rada-episkopiv-lvova-zvernulas-do-kerivnitstva-derzhavi-shchodo-zgubnogo-vplivu-gral-nog> (дата звернення: 06.11.2022).
9. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська, О. В. Лисосед та ін.; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головікіна. Харків: Право, 2014. С. 513.

10. Палій М. В. Змагальність християн у добродійності як профілактика злочинності. Збірка доповідей шостої міжнародної конференції «Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості». Донецьк: Державний інститут штучного інтелекту. 2000. № 1. С. 57–59.

References

1. Polozhennia pro prohramu dyferentsiiovanoho vykhovnoho vplyvu na zasudzhenykh «Dukhovne vidrodzhennia»: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 16 trav. 2016 r. № 1418/5; stanom na 24 lyst. 2018 r. Verkhovna Rada Ukrainy: [sait]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0730-16>
2. Pakhomov I. V. Vplyv relihiinykh orhanizatsii na protses resotsializatsii zasudzhenykh. Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii: zb. nauk. prats / za red. S. D. Maksymenka; In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv. T. X, ch. 2. 2008. S. 374–381. URL: <https://i-rc.org.ua/index.php/psychologia/498-pahomov-st4>
3. Invictory live URL: <http://www.invictory.com/live/> (data zvernennia: 09.11.2022).
4. «Zhertva nasylyia». Vyktor Sudakov. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kmw5JSW5sLI> (data zvernennia: 05.11.2022).
5. Aktsyia obshchestvennoho protesta «Obrydlo». URL: <http://mokhnenko.org/programs/sick-to-death-news/373.html> (data zvernennia: 06.11.2022).
6. Alians «Ukraina bez syrit». URL: <https://emmanuil.tv/ukrayina-bez-sirit/> (data zvernennia: 01.11.2022).
7. «My prahnemo zrobyty podiiu, yaka nadykhne liudei», – o. Rostyslav Pendiuk pro festyval «Viter Na-Dii» URL: news.ugcc.ua/news/mi_pragnemo_zrobiti_pod%D1%96yu_yaka_nadihne_lyudey__o_rostislav_pendyuk_pro_festival_v%D1%96ter_nad%D1%96i_83424.html (data zvernennia: 06.11.2022).
8. Rada Yepyskopiv Lvova zvernulas do kerivnytstva derzhavy shchodo zhubnoho vplyvu hralnoho biznesu URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/religion/259431-rada-episkopiv-lvova-zvernulas-do-kerivnitstva-derzhavi-shchodo-zhubnogo-vplyvu-gral-nog> (data zvernennia: 06.11.2022).
9. Kryminolohiia: Zahalna ta Osoblyva chastyny: pidruchnyk (2014). V. V. Holina, B. M. Holovkin, M. Iu. Valuiska, O. V. Lysodied ta in.; za red. V. V. Holiny i B. M. Holovkina. Kharkiv: Pravo. 513.
10. Palii M. V (2000) Zmahalnist khrystyian u dobrochynnosti yak profilaktyka zlochynnosti. Zbirka dopovidei shostoi mizhnarodnoi konferentsii «Rol nauky, relihii ta suspilstva u formuvanni moralnoi osobystosti». Donetsk: Derzhavnyi instytut shtuchoho intelektu. № 1. 57–59.

Maksim Palii Prevention of crime through religious creativity. The article is devoted to criminological analysis of current problems of religious creativity in the context of crime prevention. Such varieties of religious creativity as internal and external are defined. It is noted that religious activity in general and religious creativity in particular directly influences the semantic, meaningful and emotional processes of repentance, redemption, internal reconciliation, reassurance, reorientation from criminal to charitable activity, etc. It is argued that religiously motivated

creative activities may include non-religious aspects of social protest, inventive, artistic and sporting nature. Examples of relevant creativity in crime prevention, economic crime and war crimes are given. The analysis of state programs for spiritual revival in places of imprisonment and patronage by religious organizations of persons released from places of imprisonment is made. The results of the content analysis of the content of religious sermons on the Internet, in particular, that more than 40 % of their content are prophylactic load against crime, because they are devoted to self-reflection, self-identification of the person, correction of mistakes, forgiveness of oneself, neighbor, enemies, awareness of the love of God against this background of self-centered, selfish and aggressive motives for potential criminological behavior. It is noted separately that since the beginning of events in the East of Ukraine up to 75 % of volunteers who assisted the ATO forces in the 2014 and 2015 years and help today by preventing war crime are representatives of different religious denominations, although they mostly do not advertise their religious motivation and affiliation with time of such activity.

Keywords: *Religious creativity, crime prevention, social service, religious activity, sermons, religious associations, chaplains.*